kracht van de klasse-eenheid gevoeld, hun zelfvertrouwen is opgewekt en zij hebben het enge groeps-egoïsme van zich af geschud. Door hun eigen daden hebben zij een nieuw inzicht verworven: wat het kapitalisme betekent en hoe zij als klasse tegenover de kapitalistische klasse staan. Zij hebben een glimp van hun weg naar de vrijheid opgevangen. Zo verruimt het beperkte terrein van de vakbondsstrijd zich tot het brede terrein van de klassenstrijd. Maar nu moeten de arbeiders zelf veranderen. Zij moeten hun blik op de wereld verruimen. Hun geest moet zich verheffen boven hun vak en hun werk binnen de fabrieksmuren, zodat zij de maatschappij in haar geheel kunnen overzien. Zij moeten uitstijgen boven de kleine dingen om hen heen. Zij moeten zich opstellen tegenover de staat; zij betreden het terrein van de politiek. De problemen van de revolutie moeten worden aangepakt.
(1936)

Partij en arbeidersklasse

Tegen het artikel 'Naar een Nieuwe Arbeidersbeweging'[23] zijn in de No. 11 van de *RK* (Duitse *Raden-korrespondentie*) opmerkingen en bedenkingen als discussie-materiaal afgedrukt, die van waarde zijn voor een nadere belichting van onze opvattingen.[24] We zien de allereerste beginselen van een nieuwe arbeidersbeweging ontstaan; de oude beweging is belichaamd in partijen; het geloof aan de partij is de grootste belemmering die de arbeidersklasse nu machteloos maakt. Daarom vermijden wij de vorming van een nieuwe partij; niet omdat we te weinig zijn in getal – iedere partij moest klein beginnen – maar omdat een partij op dit ogenblik een organisatie betekent, die de arbeidersklasse wil leiden en beheersen. Daartegenover stellen wij het beginsel: de arbeidersklasse zal zich alleen kunnen verheffen en kunnen overwinnen als zij *zelf* haar lot in de hand neemt. De arbeiders moeten niet gelovig de leuzen van een ander, van een groep overnemen, ook niet de onze, maar *zelf denken, zelf handelen, zelf beslissen.* Daarom beschouwen we als hun natuurlijk orgaan ter verheldering in deze tijd de werkgroepen, de zich zelf vormende, hun weg zelf zoekende studie- en discussie-organisatie.
Deze opvatting staat in de scherpste tegenstelling tot de overgeleverde opvattingen over de rol van de partij als belangrijkste orgaan voor het brengen van verheldering in het proletariaat. Daarom stoot zij in vele kringen die niets meer willen weten van de socialistische of communistische partij, op tegenstand en verwerping. Gedeeltelijk is dat de macht der traditie; als men steeds de strijd der arbeiders als strijd van de partij en strijd tussen de partijen heeft beschouwd, is het erg moeilijk de wereld uit de gezichtshoek van de klasse en de klassenstrijd zonder meer te bekijken. Maar gedeeltelijk steekt ook daarin het bewustzijn dat ondanks alles de partij een wezenlijke en belangrijke rol in de bevrijdingsstrijd van het proletariaat heeft te vervullen. Deze willen we nu nader beschouwen.
Het verschil waarom het hier gaat, laat zich kort als volgt samenvatten: een partij is een groepering naar opvattingen, een klasse is een

groepering naar belangen. Het behoren tot de klasse wordt bepaald door de rol in het produktie-proces, die bepaalde belangen met zich mee brengt. Het behoren tot de partij berust op de aaneensluiting van personen die gelijke opvattingen ten opzichte van de belangrijke maatschappelijke vraagstukken koesteren.
Vroeger heeft men gemeend dat deze tegenstelling zou verdwijnen in de klasse-partij, de 'arbeiderspartij'. In de tijd van de opkomst van de sociaaldemocratie scheen het alsof deze partij langzamerhand de hele arbeidersklasse zou omvatten, deels als leden, deels als mede-lopers. En daar de theorie zei dat gelijke belangen noodzakelijk gelijke opvattingen en gelijke doeleinden moesten teweeg brengen, moest het verschil tussen klasse en partij steeds meer verdwijnen. De historische ontwikkeling heeft toen echter heel andere dingen laten zien. De sociaaldemocratie bleef een minderheid, andere arbeidersgroepen organiseerden zich tegen haar, delen splitsten zich af, haar eigen karakter veranderde, haar programma-punten werden herzien of kregen een andere betekenis. De ontwikkeling van de maatschappij verloopt niet volgens een strakke lijn maar in strijd en tegenstellingen. Met de groei van de strijd der arbeiders groeit ook de kracht van de tegenstander en werpt steeds weer nieuwe onzekerheid en twijfel in de harten van de strijders omtrent de weg die zij moeten kiezen.
En elke twijfel veroorzaakt splitsingen, innerlijke tegenstellingen en richtingsstrijd binnen de arbeidersbeweging.
Men moet deze splitsingen en richtingsstrijd niet eenvoudig bejammeren als iets schadelijks dat er niet moest zijn en de arbeiders machteloos houdt. Het is reeds dikwijls in deze geschriften gezegd: de arbeidersklasse is niet zwak omdat zij innerlijk verdeeld is, *maar zij is innerlijk verdeeld omdat zij zwak is,* Omdat de macht van de tegenstander geweldig is en de oude middelen tegen hem bleken te falen, daarom moet de arbeidersklasse zich nieuwe wegen zoeken. Wat zij moet doen kan niet door een lichtstraal van boven worden ingegeven; zij moet zich het bewustzijn hiervan in zware arbeid, in denkarbeid, in de botsing van tegengestelde meningen, in de harde meningsstrijd veroveren. *Zelf* moet zij haar weg zoeken, en daartoe dient de inwendige strijd. Zij moet de oude gedachten en illusies prijs geven en nieuwe wegen vinden, en juist omdat dat nu zo moeilijk is, daarom is de splitsing zo groot.
Men moet ook niet de illusie koesteren dat deze scherpe partij- en meningsstrijd alleen in deze overgangstijd natuurlijk zijn, en later in

een grote eenheid zullen opgaan. Zeker, in de ontwikkeling van de klassenstrijd komen tijden voor waarin plotseling alle krachten zich op een groot, bereikbaar resultaat concentreren en de revolutie door een machtige eenheid wordt gedragen. Maar dan, zoals na elke overwinning, komen onmiddellijk de meningsverschillen ten opzichte van de verdere doeleinden. Ook als de arbeidersklasse met succes strijdt, staat ze steeds weer voor de moeilijkste taak, het nederwerpen van de tegenstander, het opbouwen van de produktie, het scheppen van een nieuwe orde. Het is onmogelijk dat alle arbeiders, alle lagen en groepen met hun dikwijls nog verschillende belangen, daarbij geheel hetzelfde denken en voelen, en onmiddellijk en vanzelf eendrachtig zijn in het verdere handelen. Juist omdat het mensen zijn die het zelf moeten doen, zullen de scherpste meningsverschillen optreden, die elkaar onderling bestrijden en eerst daardoor de gedachte tot klaarheid kunnen brengen.
Als daarbij nu de personen met gelijke grond-opvattingen zich aaneensluiten ter bespreking van de praktische mogelijkheden, ter opheldering door discussie, ter propaganda van hun opvattingen, dan kan men zulke groepen ook partijen noemen. De naam doet er niet toe; het wezenlijke is dat in feite deze partijen een heel andere rol vervullen dan die, die de partijen van nu voor zich opeisen. De daad, het handelen, de materiële strijd is de zaak van de arbeidersmassa's zelf, in hun geheel, in hun natuurlijke groepering als fabriekspersoneel omdat deze de eenheid is in de praktische strijd, of in andere natuurlijke groepen. Het zou dwaasheid zijn als de aanhangers van het ene partij-standpunt in staking gingen en de aanhangers van een andere richting verder zouden werken. Maar beide richtingen zullen door hun aanhangers hun standpunt over staking of niet-staking in de fabrieksvergadering verdedigen en daardoor iedereen het nemen van een goed-gefundeerde beslissing mogelijk maken. De strijd is zo groot, de vijand zo machtig, dat alleen de kracht der massa's in haar geheel een overwinning kan bevechten; materiële en morele kracht van de daad, van de eenheid, van de geestdrift, maar tegelijk geestelijke kracht van het inzicht, van de klaarheid. En daarin ligt de grote betekenis van zulke partijen of meningsgroepen, dat zij deze klaarheid brengen door hun wederkerige strijd, hun discussie, hun propaganda. Zij zijn de organen van de zelfstandige verheldering van de arbeidersklasse, door middel waarvan zij voor zich zelf de weg naar de bevrijding vindt.

Daarbij spreekt het vanzelf dat *zulke* partijen en hun opvattingen niet vast en onveranderlijk zijn. Met elke situatie, met elke nieuwe strijdtaak zullen de geesten zich scheiden en verenigen; andere groeperingen vormen zich met andere programs. Zij hebben een wisselend karakter en passen zich daarmee aan de steeds nieuwe situatie aan.

De tegenwoordige arbeiderspartijen hebben een daaraan volkomen tegengesteld karakter. Zij hebben immers ook een ander doel; ze willen de heerschappij voor zich veroveren. Zij willen niet hulpmiddelen van de arbeidersklasse zijn om zich te bevrijden; zij willen zelf heersen, en zeggen dat dat de bevrijding van het proletariaat zal zijn.
De sociaaldemocratie, die in het tijdperk van het parlementarisme opgroeide, denkt zich deze heerschappij als een parlementaire meerderheidsregering. De communistische partij voert de partijheerschappij tot de uiterste consequentie (als partijdictatuur) door.
Zulke partijen moeten in tegenstelling tot het bovengezegde starre lichamen zijn, die zich scherp afgrenzen, door lidmaatschapsboek, statuten, partijdiscipline, opname- en uitsluitingsmaatregelen. Want zij zijn machtsapparaten, strijden om de macht, houden hun aanhangers door machtsmiddelen onder hun vaan en trachten hun omvang en machtsterrein voortdurend te verbreden. Hun taak is niet de arbeiders tot zelf denken op te voeden, maar ze tot gelovige aanhangers van juist hún leer te dresseren. Terwijl de arbeidersklasse dus voor haar machtsontwikkeling en voor haar overwinning de meest onbeperkte vrijheid van geestelijke ontwikkeling en discussie nodig heeft, moet de partijheerschappij alle andere meningen dan de hare trachten te onderdrukken. Bij 'democratische' partijen gebeurt dat versluierd, onder de schijn van vrijheid, bij de dictatuur-partijen gebeurt het door openlijke brutale onderdrukking.
Er zijn reeds vele arbeiders die inzien dat de heerschappij van de socialistische of de communistische partij alleen een versluierde vorm van de heerschappij van een burgerlijke klasse zou zijn, waarbij de uitbuiting en onderwerping van de arbeidersklasse blijft bestaan. Maar desondanks moet nu naar hun mening een 'revolutionaire partij' worden opgebouwd die werkelijk de heerschappij van de arbeiders nastreeft en het communisme wil verwezenlijken. Niet een partij in de zin zoals we in het eerste deel beschreven, een meningsgroep die alleen verheldering brengt, maar een partij in de tegenwoordige betekenis, die

zelf om de macht strijdt, die als voorhoede van de klasse, als organisatie van de bewuste revolutionaire minderheid de partijheerschappij veroovert om haar voor de bevrijding van de klasse te gebruiken.
Wij beweren daartegenover: in de naam 'revolutionaire partij' ligt reeds een innerlijke tegenstrijdigheid. Een dergelijke partij kan niet revolutionair zijn. Hetzij, dat men een regeringswisseling met een beetje gewelddadigheid – zoals bijvoorbeeld het begin van het Derde Rijk – een revolutie noemt. Als wij over 'revolutionair' spreken is daarbij natuurlijk steeds aan de *proletarische* revolutie, het grijpen van de macht door de arbeidersklasse gedacht.
De 'revolutionaire partij' berust op de veronderstelling dat de arbeidersklasse een groep van leiders nodig heeft om voor haar de bourgeoisie te overwinnen en een nieuwe regering te vormen – met andere woorden daarop, dat de arbeidersklasse zelf nog niet tot de revolutie in staat is.
Zij berust op de veronderstelling dat deze leiders dan door wettelijke besluiten het communisme invoeren – met andere woorden daarop, dat de arbeidersklasse zelf nog niet in staat is, haar arbeid en produktie te beheersen en te ordenen.
Is echter deze veronderstelling voorlopig niet juist? Omdat op dit ogenblik, de arbeidersklasse als massa bewijst nog niet tot de revolutie in staat te zijn, is het daarom niet nodig dat nu de revolutionaire voorhoede, de partij, hem voor haar maakt? En geldt dat niet zolang als de massa's het kapitalisme rustig verdragen?
Daartegenover moet de vraag worden gesteld: welke macht zou een dergelijke partij voor de revolutie kunnen ontwikkelen? Hoe is zij in staat de kapitalistische klasse te overwinnen? Alleen daardoor, dat de massa's achter haar staan. Alleen daardoor, dat de massa's opstaan en door massa-aanval, massa-strijd, massa-staking de oude heerschappij ten val brengen. Dus zonder het optreden van de massa's gaat het in geen geval.
Dan kunnen twee dingen gebeuren. Of de massa's blijven bij de daad. Ze gaan niet naar huis toe om de nieuwe partij de regering over te laten. Zij schikken zich niet wanneer de nieuwe regering het beschikkingsrecht der kapitalisten over de produktie laat bestaan en van de arbeiders verlangt dat ze aan de arbeid zullen gaan onder voorwaarden die tussen vakverenigingen en ondernemers zijn overeengekomen. Of als de bedrijven tot staatseigendom worden verklaard en een nieuwe

bedrijfleiding wordt ingezet die hen, tesamen met de vakverenigingen, loon en arbeidsvoorwaarden voorschrijft. Om het bedrijf op gang te houden organiseren zij hun macht . . .
Zij organiseren hun macht in fabriek en werkplaats, zij bereiden de verdere strijd voor de volledige overwinning over het kapitaal voor. Zij vormen door arbeidersraden een vaste verbinding om daarmee de leiding van de hele maatschappij in handen te nemen – in het kort, zij bewijzen dat zij niet zo geheel en al ondergeschikt waren tot de revolutie als het scheen. Dan zullen zich noodzakelijkerwijs conflicten ontwikkelen met de partij, die zelf de heerschappij in de hand wil nemen en die door haar leer dat de partij de leidster der klasse moet zijn, dit zelfhandelen van de klasse alleen als wanorde en anarchie beschouwt. Het kan dan gebeuren dat de beweging van de arbeidersklasse zich machtig ontwikkelt en over de partij heenstuwt. Of omgekeerd zou de partij met behulp van de burgerlijke elementen de arbeiders kunnen nederwerpen. Maar in elk geval is de partij dan een belemmering voor de revolutie. Omdat ze meer wil zijn dan propaganda- en verhelderingsorgaan. Omdat zij als partij wil heersen en meent te moeten leiden.
Of de arbeidersmassa's volgen de leer van de partij en laten haar de verdere leiding van de dingen over; zij volgen de van boven gegeven parolen, hebben vertrouwen in de nieuwe regering, (zoals in Duitsland in 1918) die het socialisme of communisme zal verwezenlijken, en gaan naar huis en aan het werk. Dadelijk zet de bourgeoisie nu haar hele klassekracht in, waarvan de wortels nog ongebroken zijn: haar geldmacht, haar geweldige geestelijke macht, haar economische macht in fabriek en groot-bedrijf. Daartegen is de regerende partij te zwak; zij kan zich alleen door matiging, door concessies, door toegeven staande houden.
Dan zegt men dat op het ogenblik niet méér te bereiken is, en dat het dwaasheid is om bij de arbeiders door aandringen niet te vervullen wensen te willen doorzetten. Zo wordt de partij, beroofd van de massa-kracht van een revolutionaire klasse, tot het werktuig van de instandhouding van de burgerlijke heerschappij.
We zeiden boven dat een 'revolutionaire partij' een innerlijke tegenspraak is in de zin van de proletarische revolutie. Men zou dit anders kunnen zeggen: in het woord 'revolutionaire partij' betekent revolutionair steeds een burgerlijke revolutie. Altijd als de massa's optreden om

een regering ten val te brengen en dan de heerschappij aan een nieuwe partij overlaten, hebben we een burgerlijke revolutie, het vervangen van een heersende laag door een nieuwe, verse heersende laag. Zo kwam in Parijs in 1830 de geldbourgeoisie in de plaats van het grondbezit, in 1848 de industriële bourgeoisie in plaats van de geldbourgeoisie, in 1870 de gezamelijke kleine en grote bourgeoisie.
Zo kwam in de Russische revolutie de partij-bureaucratie als regerende laag tot heerschappij. Maar in West-Europa en Amerkia is de bourgeoisie zoveel machtiger verankerd in bedrijven en banken, dat zij zich niet door een partijbureaucratie opzij laat schuiven. Zij kan alleen worden overwonnen doordat telkens weer een beroep op de massa's wordt gedaan, en deze de bedrijven in beslag nemen en hun raden-organisatie opbouwen. Maar dan blijkt telkens weer opnieuw dat in de massa's de werkelijke kracht ligt, die in de voortschrijdende zelfstandige daad de kapitaalheerschappij vernietigt.
Diegenen die dus van een 'revolutionaire partij' dromen, trekken alleen een halve, beperkte les uit de ontwikkeling zoals die tot dusverre is verlopen. Omdat de arbeiderspartijen, de SDAP, de CP en de RSAP[25] tot burgerlijke heerschappij-organen ter instandhouding van de uitbuiting zijn geworden, maken zij de gevolgtrekking dat *zij* het beter moeten doen. Zij zien niet dat achter het in gebreke blijven van deze partijen een veel dieper conflict schuilt, namelijk het conflict tussen de *zelf*bevrijding van de hele klasse door eigen kracht en het sussen van de revolutie door een aan de arbeiders vriendelijk gezind zijnde nieuwe heerschappij. Zij menen dat zij een revolutionaire voorhoede zijn, daar ze de massa's zonder activiteit, onverschillig zien.
De massa's zijn echter inactief, omdat ze de weg van de strijd, de eenheid van de klasse nog niet klaar zien, en instinctief de geweldige macht van de tegenstander en evenzeer instinctief de reusachtige grootte van haar eigen taak voorvoelen. Worden zij door de verhoudingen eens tot de daad gedreven, dan moeten zij deze taak, de zelf-organisatie, het in beslag nemen der produktie-middelen, de aanval op de economische macht van het kapitaal, opnemen.
En dan blijkt dat deze zogenaamde voorhoede die tracht de massa's volgens haar program door middel van een 'revolutionaire partij' te leiden en te beheersen, juist door deze opvatting bewijst achterlijk te zijn.
(1936)

De arbeidersraden

1.
Bij haar revolutionaire strijd heeft de arbeidersklasse een organisatievorm nodig. Wanneer grote massa's als een eenheid moeten handelen, bestaat er behoefte aan een instelling om te discussiëren en tot overeenstemming te komen, om beslissingen te nemen en uit te vaardigen en om actie en doelen vast te stellen.
Dit betekent natuurlijk niet, dat alle belangrijke acties en algemene stakingen met een soldateske discipline worden uitgevoerd volgens de beslissingen van een centraal lichaam. Zulke gevallen doen zich wel voor, maar meestal zullen de massa's door hun gretige strijdlust, hun solidariteit en enthousiasme zonder vooropgezet strijdplan stakingen ontketenen om hun kameraden te steunen of te protesteren tegen de een of andere kapitalistische wreedheid. Dan zal zo'n staking zich als een prairiebrand over het gehele land uitbreiden.
In de eerste Russische revolutie gingen de stakingsgolven op en neer. Vaak hadden de stakingen waartoe niet van te voren was besloten het meeste succes, terwijl andere die door de centrale comité's waren uitgeroepen, dikwijls mislukten.
Wanneer de stakers zich eenmaal in de strijd bevinden, willen zij onderling contact en overleg om zich tot een georganiseerde macht te verenigen. Hier doet zich een probleem voor. Zonder sterke organisatie, als zij niet hun krachten bundelen en hun wil samensmeden tot een hecht lichaam en als zij niet hun acties samenvoegen tot een gezamenlijk optreden, kunnen zij de sterke organisatie van de kapitalistische macht niet overwinnen. Maar wanneer duizenden en miljoenen arbeiders verenigd zijn in één organisatie, kan deze alleen maar worden geleid door functionarissen die optreden als vertegenwoordigers van de leden. En we hebben gezien dat deze functionarissen dan de heersers over de organisatie worden, met belangen die afwijken van de revolutionaire belangen van de arbeiders.
Hoe kan de arbeidersklasse in de revolutionaire strijd haar krachten bundelen tot één grote organisatie zonder het slachtoffer te worden

van een bureaucratie? Wij krijgen het antwoord door het stellen van een andere vraag: als alles wat de arbeiders doen bestaat uit het leveren van geldelijke bijdragen en het op hun wenken volgen van de functionarissen, strijden zij dan werkelijk zelf voor hun vrijheid?
De strijd voor vrijheid is niet: de leiders voor je laten denken en beslissen en gehoorzaam te volgen of van tijd tot tijd op hen af te geven. Men vecht voor zijn vrijheid als men al zijn capaciteiten gebruikt, als men voor zichzelf denkt en beslist, en de volledige verantwoordelijkheid op zich neemt als een zelfstandig individu temidden van gelijkwaardige kameraden. Het is waar dat het een bijzonder zware en moeilijke taak is om met een hoofd dat versuft is van vermoeidheid voor zichzelf te denken en voor zichzelf uit te maken wat waar en wat juist is; het is heel wat moeilijker dan betalen en gehoorzamen. Maar het is de enige weg naar de vrijheid. Bevrijding door anderen, waarbij de kern van die bevrijding ligt in de leiding van die anderen, betekent een vervanging van oude heersers door nieuwe.
Vrijheid, het doel van de arbeiders, betekent dat zij stuk voor stuk in staat moeten zijn de wereld te leiden en de schatten der aarde te gebruiken en te beheren om haar tot een gelukkiger woonplaats voor allen te maken. Hoe kunnen zij dit waarborgen als ze niet in staat zijn dit zelf te veroveren en verdedigen?
De proletarische revolutie is niet eenvoudig de overwinning op de kapitalistische macht – het is de verheffing van alle arbeiders uit de afhankelijkheid en onwetendheid naar de onafhankelijkheid en het helder bewustzijn hoe hun leven in te richten.
Een werkelijk goede organisatie, zoals de arbeiders in de revolutie nodig hebben, houdt in dat ieder er aan deel neemt met hart en ziel, met volle inzet; dat ieder een deel heeft in de leiding zowel als in de actie, en naar beste vermogen moet overwegen, beslissen en handelen. Zo'n organisatie is een lichaam van zelfbeschikkende mensen. Er is geen plaats voor beroepsleiders. Natuurlijk bestaat er gehoorzaamheid: ieder dient de beslissingen waarin hij een aandeel heeft gehad, te volgen; maar de volledige macht berust altijd bij de arbeiders zelf.
Kan zo'n organisatievorm verwezenlijkt worden? Hoe moet haar structuur zijn? Het is niet noodzakelijk die te bedenken en uit te werken. De geschiedenis heeft haar reeds voortgebracht. Zij kwam tot leven in de praktijk van de klassenstrijd. Het prototype, het eerste spoor treffen we aan in de stakingscomité's. Bij een grote staking

kunnen niet alle arbeiders in één vergadering bijeenkomen; zij kiezen afgevaardigden om als comité op te treden. Zo'n comité is slechts het uitvoerend orgaan van de stakers. Het blijft voortdurend met hen in contact en moet de beslissingen van de stakers ten uitvoer brengen. Iedere afgevaardigde kan op elk moment door andere worden vervangen. Zo'n comité wordt nooit een onafhankelijke macht. Op deze wijze kan men verzekerd zijn van gezamenlijke actie als één geheel, terwijl toch de arbeiders alle beslissingen in eigen hand hebben. Gewoonlijk wordt bij stakingen de opperste leiding door de vakbonden en hun leiders uit handen van deze comité's genomen.
In de Russische Revolutie, toen op ongeregelde tijdstippen in de fabrieken stakingen uitbraken, kozen de stakers afgevaardigden die voor de gehele stad of voor een industrie of voor de spoorwegen in een gehele staat of provincie vergaderden om eenheid in de strijd te brengen. Zij moesten daarbij tevens politieke zaken bespreken en politieke functies uitoefenen, omdat de stakingen tegen het tsarisme waren gericht. Zij werden sovjets, raden genoemd. In deze sovjets werden alle details van de situatie, alle belangen van de arbeiders en alle politieke gebeurtenissen besproken. De afgevaardigden gingen voortdurend heen en weer tussen de vergadering en hun fabrieken. In de fabrieken en bedrijven bespraken de arbeiders in algemene vergaderingen dezelfde onderwerpen; zij namen beslissingen en zonden vaak nieuwe afgevaardigden. Bekwame socialisten werden aangesteld tot secretaris om advies te geven op grond van hun grotere kennis. Dikwijls moesten deze sovjets optreden als een politieke macht, als een soort officieuze regering, wanneer de tsaristische macht verlamd was en wanneer functionarissen en officieren niet wisten wat te doen en het terrein voor hen vrijlieten. Zo werden deze sovjets het permanente centrum van de revolutie; zij werden samengesteld uit afgevaardigden van alle fabrieken, of die nu staakten of werkten. Er bestond geen kans dat zij een onafhankelijke macht werden. De leden werden vaak vervangen en soms werd de gehele sovjet gearresteerd en moesten nieuwe afgevaardigden haar plaats innemen. Bovendien wisten zij dat al hun macht gelegen was in de wil van de arbeiders te staken of niet te staken. Dikwijls werd geen gevolg gegeven aan hun oproepen wanneer deze niet overeenstemden met instinctieve gevoelens van de arbeiders betreffende kracht of zwakheid, van enthousiasme of voorzichtigheid. Daarom bleek het sovjet-systeem de aangewezen organisatievorm voor

een revolutionaire arbeidersklasse. In 1917 werd in Rusland onmiddellijk voor deze vorm gekozen en overal ontstonden arbeiders- en soldatensovjets, die de drijvende kracht van de revolutie werden.
Het aanvullend bewijs werd geleverd in Duitsland. Na de ineenstorting van de militaire macht in 1918 werden in navolging van Rusland arbeiders- en soldatenraden in het leven geroepen. Maar de Duitse arbeiders die waren opgevoed in partij- en vakbondsdiscipline, vol sociaaldemocratische ideeën over de republiek en hervorming als het eerstvolgende politieke doel, kozen hun partij- en vakbonds-functionarissen als afgevaardigden in deze raden. Wanneer zij zelf streden en actie voerden, deden ze dat op de juiste wijze, maar uit gebrek aan zelfvertrouwen kozen zij leiders die vervuld waren van kapitalistische gedachten en die bedierven de zaak altijd weer. Het lag dan ook in de lijn der verwachtingen dat een 'radencongres' toen besloot af te treden ten gunste van een nieuw parlement dat zo snel mogelijk gekozen moest worden.
Hier werd het duidelijk dat het radensysteem de enige aangewezen organisatievorm was voor een revolutionaire arbeidersklasse. Als de arbeiders niet van plan zijn de revolutie voort te zetten, hebben zij geen sovjets nodig. Wanneer de arbeiders nog niet ver genoeg zijn gevorderd om de weg van de revolutie te zien, als ze er tevreden mee zijn dat de leiders al het werk op zich nemen van redevoeringen houden, bemiddelen en onderhandelen over hervormingen binnen het kapitalisme, dan hebben zij niets anders nodig dan parlementen en partij- en vakbondscongressen – die arbeidersparlementen worden genoemd, omdat zij volgens hetzelfde principe werken.
Wanneer zij echter met al hun energie voor revolutie strijden, wanneer zij aan iedere gebeurtenis met vuur en enthousiasme deelnemen, wanneer zij zelf over alle details van de strijd nadenken en beslissen, omdat zij de strijd moeten voeren, dan zijn de arbeidersraden de organisatievorm die zij nodig hebben.
Dit houdt in dat de arbeidersraden niet door revolutionaire groeperingen in het leven kunnen worden geroepen; deze kunnen alleen de idee verbreiden door hun medearbeiders duidelijk te maken dat de radenorganisatie een noodzaak is wanneer de arbeidersklasse als een zelfbeschikkende macht vecht voor vrijheid. De raden zijn alleen de organisatievorm voor de strijdende massa's, voor de arbeidersklasse als geheel, niet voor revolutionaire groeperingen. Zij ontstaan bij de eerste actie

van revolutionair karakter waarmee zij in hun groei verbonden blijven. In de ontwikkeling van de revolutie krijgen zij een grotere betekenis en nemen hun functies in aantal toe. Aanvankelijk kunnen zij optreden als eenvoudige stakingscomité's tegenover de vakbondsleiders, wanneer de stakingen verder gaan dan de bedoelingen van die leiders, tegen wie zij zullen rebelleren zoals ook tegen de vakbonden.
Bij een algemene staking worden de functies van deze comité's uitgebreid. Nu moeten afgevaardigden van alle fabrieken en bedrijven besprekingen voeren en beslissingen nemen over alle facetten van de strijd; zij zullen proberen alle strijdkracht van de arbeiders te organiseren in nauwkeurig overlegde acties; zij moeten besluiten hoe zij zullen reageren op maatregelen van de regering en op het optreden van soldaten of kapitalistische bendes. Door deze stakingsactie worden de eigenlijke beslissingen door de arbeiders zelf genomen. In de raden worden de meningen, de wil, bereidheid, de aarzeling of het enthousiasme, de energie en de weerstanden van al deze massa's geconcentreerd en gecombineerd tot een gemeenschappelijke gedragslijn. Zij zijn de symbolen, de exponenten van de arbeidersmacht, maar tegelijkertijd slechts de woordvoerders die ieder ogenblik vervangen kunnen worden. Het ene moment zijn zij rechtelozen in de kapitalistische wereld, het volgende moeten zij als gelijkwaardige partners tegenover de regeringsfunctionarissen staan.
Wanneer de revolutie zich tot zo'n macht ontwikkeld dat de staatsmacht ernstig wordt aangetast, moeten de arbeidersraden politieke taken op zich nemen. In een politieke revolutie is dit hun eerste en belangrijkste taak. Zij zijn de centrale organisaties van de arbeidersmacht, zij moeten alle maatregelen nemen om de tegenstander te verzwakken en te verslaan. Als een macht in oorlogstijd moeten zij waken over het gehele land om de pogingen onder controle te houden die de kapitalisten ondernemen om hun krachten te verzamelen en te herstellen en om de arbeiders te onderwerpen. Zij hebben de zorg voor een aantal algemene zaken die anders staatszaken zouden zijn: de volksgezondheid, de openbare veiligheid en de ononderbroken voortgang van het maatschappelijk leven. Zij moet de zorg dragen voor de produktie zelf; de belangrijkste en moeilijkste taak en aangelegenheid van de arbeidersklasse in de revolutie.
In de geschiedenis is een sociale revolutie nooit begonnen als een eenvoudige verandering van politieke leiders die dan, nadat zij de

politieke macht hadden verkregen, de noodzakelijke veranderingen door middel van nieuwe wetten tot stand brachten. Reeds voor en tijdens de strijd bouwde de opkomende klasse haar nieuwe maatschappelijke instellingen op als nieuwe loten aan de dode stam van het vorige organisme. In de Franse Revolutie vormden de nieuwe kapitalistische klasse, de burgers, de zakenlieden en handwerkslieden in iedere stad en ieder dorp hun gemeenteraden en nieuwe gerechtshoven, indertijd nog onwettig die zich eenvoudig de functies van de machteloze koninklijke functionarissen toeëigenden.
Terwijl hun afgevaardigden in Parijs besprekingen voerden over het opstellen van de nieuwe grondwet, werd de eigenlijke grondwet gemaakt door de burgers in het gehele land, die hun politieke vergaderingen hielden en politieke organen oprichtten die later door de wet werden goedgekeurd.
Op dezelfde wijze schept de nieuwe opkomende klasse tijdens de proletarische revolutie haar nieuwe organisatievormen, die stap voor stap in het proces van de revolutie de oude staatsorganisatie verdringen. De arbeidersraden nemen als de nieuwe vorm van politieke organisatie de plaats in van het parlementarisme, de politieke vorm van de kapitalistische heerschappij.

2

De parlementaire democratie wordt zowel door de kapitalistische theoretici als door de sociaaldemocraten beschouwd als de volmaakte democratie, volkomen in overeenstemming met gerechtigheid en gelijkheid. In werkelijkheid is het slechts een vermomming van de kapitalistische overheersing en het tegendeel van gerechtigheid en gelijkheid. De ware arbeidersdemocratie wordt gevormd door het radensysteem.
De parlementaire democratie is een schijndemocratie. De mensen mogen eens in de vier of vijf jaar stemmen om hun afgevaardigden te kiezen. Wee hen als zij niet de juiste man kiezen. Alleen tijdens de verkiezingen kunnen de kiezers hun macht uitoefenen. Daarna zijn zij machteloos. De gekozen afgevaardigden zijn nu de bestuurders van het volk; zij maken de wetten en vormen de regering. Het volk moet gehoorzamen. Gewoonlijk hebben in een parlementair kiesstelsel alleen de grote kapitalistische partijen met hun machtig apparaat, hun kranten en lawaaiige campagnes een kans op de overwinning. Echte

gedelegeerden van ontevreden groepen krijgen zelden kans een paar zetels te behalen.
In het sovjet-systeem kan iedere afgevaardigde te allen tijde worden teruggeroepen. Niet alleen blijven de arbeiders, terwijl ze besprekingen voeren en zelf hun beslissingen nemen, voortdurend in contact met de afgevaardigde, maar deze is ook slechts een tijdelijke rapporteur bij de raden-bijeenkomst. Kapitalistische politici veroordelen deze 'karakterloze' rol van de afgevaardigde, omdat hij misschien niet volgens zijn persoonlijke opvattingen mag spreken. Zij vergeten dat juist omdat er geen vaste afgevaardigden zijn, alleen diegenen zullen worden gezonden van wie de denkbeelden overeenstemmen met die van de arbeiders. Het principe van de parlementaire vertegenwoordiging bestaat uit het feit dat de afgevaardigde in het parlement moet handelen en stemmen volgens zijn eigen geweten en overtuiging. Als hij eens over een bepaalde kwestie de mening van zijn kiezers vraagt, is dat alleen te danken aan zijn eigen voorzichtigheid. Niet het volk maar hij moet op eigen verantwoordelijkheid beslissen. Het principe van het sovjet-systeem is precies het tegenovergestelde. De afgevaardigden brengen alleen de denkbeelden van de arbeiders tot uitdrukking.
Bij de parlementsverkiezingen worden de burgers in groepen onderverdeeld naar kiesdistricten en provincies, dat wil zeggen volgens hun woonplaats. Personen van uiteenlopend beroep en verschillende klasse, die niets met elkaar gemeen hebben maar toevallig bij elkaar in de buurt wonen, worden verenigd tot één kunstmatige groep, die door één afgevaardigde moet worden vertegenwoordigd.
In de raden worden de arbeiders vertegenwoordigd volgens natuurlijke groepen, volgens fabrieken, bedrijven en bedrijfstakken. De arbeiders van één fabriek of van één groot bedrijf vormen een produktie-eenheid; zij horen bij elkaar door hun gemeenschappelijk werk. In tijden van revolutie staan zij met elkaar in direct contact om van gedachten te kunnen wisselen; zij leven onder dezelfde omstandigheden en hebben dezelfde belangen. Zij moeten gezamenlijk handelen; de fabriek is een eenheid die ook als eenheid moet staken of werken, en de arbeiders moeten beslissen wat ze gezamenlijk moeten doen. Daarom is de organisatie en de afvaardiging van arbeiders volgens fabrieken en bedrijven de noodzakelijke vorm.
Het is tevens het principe van vertegenwoordiging van het communistisch systeem dat in de revolutie opgroeit. De produktie is de basis van

de maatschappij, of liever gezegd de inhoud, de essentie van de maatschappij. Vandaar dat de organisatie van de produktie de organisatie van de maatschappij is. De fabrieken vormen de arbeidseenheden, de cellen waaruit het organisme van de maatschappij is opgebouwd. De voornaamste taak van de politieke organen, die niets anders zijn dan de organen die het beleid voeren over het geheel van de maatschappij, betreft de produktiebe arbeid van de maatschappij. Vandaar dat het vanzelf spreekt dat de arbeiders in de raden deze zaken bespreken en hun afgvaardigden kiezen vanuit hun produktie-eenheden.
We moeten echter niet denken dat het parlementarisme – de politieke vorm van het kapitalisme – niet op de produktie was gebaseerd. De politieke organisatie is altijd aangepast aan het karakter van de produktie, die de grondslag van de samenleving vormt. Vertegenwoordiging volgens woonplaats behoort tot het systeem van de kleinkapitalistische produktie, waarin van iedere man wordt verondersteld dat hij zijn eigen kleine bedrijf bezit. Dan bestaat er plaatselijk een onderlinge band tussen al deze zakenlieden, zij doen zaken met elkaar, zijn elkaars buren, kennen elkaar en sturen daarom een gemeenschappelijke afgevaardigde naar het parlement. Dit was de basis van het parlementarisme. We hebben gezien dat later dit parlementaire vertegenwoordigingssysteem het juiste bleek te zijn om de groeiende en wisselende klassebelangen binnen het kapitalisme te vertegenwoordigen.
Het is nu tevens duidelijk waarom de afgevaardigden in het parlement de politieke macht in handen moeten nemen. Hun politieke taak was slechts een klein onderdeel van het doel van de maatschappij. Het belangrijkste deel, de produktieve arbeid, was de individuele taak van alle producenten afzonderlijk, van de burgers als zakenlui. Deze eiste bijna al hun energie en aandacht op. Wanneer ieder individu zorg droeg voor zijn eigen deel, dan ging het goed met de maatschappij, die de som ervan was. De algemene juridische regeling, die ongetwijfeld onmisbaar was maar van ondergeschikt belang, kon worden overgelaten aan de zorg van een aparte groep, een apart beroep, de politici. Bij de communistische produktie is het tegendeel het geval. Hier is de belangrijkste zaak, de collectieve produktieve arbeid, de taak van de samenleving in haar geheel. Zij is de zaak van alle arbeiders tesamen. Hun individuele arbeid eist niet alle energie en aandacht op; hun geest is gericht op de collectieve taak van de maatschappij. De supervisie over deze produktieve arbeid kan niet aan een aparte groep personen

worden overgelaten; zij is van vitaal belang voor alle arbeiders.
Er bestaat nog een verschil tussen het parlementarisme en het sovjetsysteem. In de parlementaire democratie krijgt iedere volwassen man en soms vrouw één stem op grond van het hoge aangeboren echt te behoren tot de mensheid, zoals het zo prachtig werd uitgedrukt in feestelijke toespraken. In de sovjets zijn daarentegen alleen de arbeiders vertegenwoordigd. Kan men het radensysteem dan werkelijk democratisch noemen, als het de andere klassen van de maatschappij uitsluit?
Het radensysteem is de belichaming van de dictatuur van het proletariaat. Marx en Engels hebben meer dan een halve eeuw geleden duidelijk gemaakt dat de sociale revolutie moest leiden tot de dictatuur van de arbeidersklasse als de eerstvolgende politieke vorm, en dat deze essentieel was om de noodzakelijke veranderingen in de maatschappij tot stand te kunnen brengen. Socialisten die slechts in termen van parlementaire vertegenwoordiging dachten, probeerden de schending van de democratie en de onrechtvaardigheid van de willekeurige uitsluiting van personen bij de verkiezingen omdat ze tot een bepaalde klasse behoren, goed te praten of te bekritiseren. Nu zien wij hoe de ontwikkeling van de proletarische klassenstrijd langs natuurlijke weg de organen van deze dictatuur, de sovjets, voortbrengt.
De rechtvaardigheid wordt zeker geen geweld aangedaan door het feit dat de raden als de centra van de strijd van een revolutionaire arbeidersklasse geen afgevaardigden van de klassevijand opnemen. En ook daarna ligt de zaak niet anders. Bij de opbouw van een communistische maatschappij is er geen plaats voor kapitalisten; zij moeten verdwijnen en zij zullen verdwijnen. Ieder die deelneemt aan de collectieve arbeid is lid van de gemeenschap en heeft zijn aandeel in de beslissingen. Personen echter, die buiten het collectieve produktieproces staan, worden door de structuur van het radensysteem automatisch van elke invloed daarop uitgesloten. Wat er nog overblijft van de voormalige uitbuiters en rovers heeft geen stem in de organisatie van een produktie waaraan zij geen deel hebben.
Er zijn andere klassen in de maatschappij die niet direct behoren tot de twee voornaamste tegenover elkaar staande klassen: zoals de kleine boeren, onafhankelijke handwerkslieden en intellectuelen. In de revolutionaire strijd kunnen ze heen en weer geslingerd worden, maar in het algemeen zijn zij niet erg belangrijk omdat zij minder strijdkracht

hebben. Hun organisatievormen en hun doelen zijn meestal verschillend. Het zal de zorg van de strijdende arbeidersklasse zijn, dikwijls een moeilijke tactische zaak, om hen tot vrienden te maken of te neutraliseren (wanneer dit mogelijk is) zonder de eigenlijke doelen schade te berokkenen, of hen zo nodig krachtdadig te bestrijden en te beslissen over de wijze waarop rechtvaardig maar vastberaden tegen hen moet worden opgetreden. Voorzover hun arbeid nuttig en nodig is, zullen zij hun plaats in het produktieproces vinden en zij zullen hun invloed uitoefenen volgens het principe dat ieder die werkt een eerste stem heeft in de organisatie van de arbeid.
Meer dan een halve eeuw geleden heeft Engels gezegd dat door de proletarische revolutie de staat zou verdwijnen, het beheer over zaken zou het bestuur over mensen vervangen. Dit werd gezegd op een moment waarop er nog geen enkel duidelijk idee kon bestaan over de wijze waarop de arbeidersklasse aan de macht zou komen. Nu zien wij hoe de juistheid van deze stelling wordt bevestigd. In het proces van de revolutie zal de oude staatsmacht vernietigd worden en de lichamen die de plaats daarvan innemen, de arbeidersraden zullen voorlopig zeker een belangrijke politieke taak hebben in het onderdrukken van de resten van de kapitalistische macht. Hun politieke regeringsfunctie zal echter langzamerhand veranderen in de louter economische functie van het beheer over het collectieve produktieproces van goederen ten behoeve van de samenleving.
(1936)